

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

AUTOREM MATERIÁLU A VŠECH JEHO ČÁSTÍ, NENÍ-LI UVEDENO JINAK, JE MGR. MARKÉTA BEDNARZOVÁ. DOSTUPNÉ Z METODICKÉHO PORTÁLU
WWW.RVP.CZ, ISSN: 1802-4785, FINANCOVANÉHO Z ESF A STÁTNÍHO ROZPOČTU ČR. PROVOZOVÁNO VÝZKUMNÝM ÚSTAVEM PEDAGOGICKÝM V PRAZE.

LITERÁRNÍ TEORIE

Obrazná pojmenování

Obrazná pojmenování

□ dva typy jazykových prostředků:

a) tropy

b) figury

tropy

□ jazykové prostředky založené na přenášení významu

figury

□ jsou sousloví, opakování a hromadění slov

Tropy

- tropy rozlišujeme na dva druhy podle způsobu tvoření
 - ▣ a) metaforické (přenesení významu na základě podobnosti)
 - ▣ b) metonymické (přenesení významu na základě souvislosti jevů)

Tropy metaforické

□ metafora

- přenesení významu na základě podobnosti

- „*tmavá žebra stromů*“ ¹⁾

□ personifikace

- přenášení vlastností a činností živých bytostí (lidé, případně zvířata) na věci neživé

- „*povřísllem hrubým svázalo nás slunce*“ ²⁾

□ synestézie

- spojení / záměna počitků různých smyslů

- „*v zaníceném patře jeho úst hoří vzlyk*“ ³⁾

Tropy metaforické

□ katachréze

- použití slov v netradičním, nenáležitém významu
- „*děšť stíná labutě na mokré kolotoči*“ 4)

□ zvukomalba (onomatopoeie)

- slova napodobují zvuk
- „*a na topole podle skal / zelený mužík zatleskal*“ 5)

□ přirovnání

- skládá se ze tří částí: pojmenování jevu, gramatické vyjádření srovnání, pojmenování jevu, k němuž přirovnáváme
- „*dva rty kvetou jak růží keř*“ 6)

Tropy metaforické

□ epiteton

- básnický přívlastek

- „*svaté šílenství*“ 7)

□ oxymorón

- spojení dvou prvků, které se navzájem vylučují

- „*mrtvé milenky cit*“ 8)

Tropy metonymické

□ metonymie

- přenesení významu na základě vnitřní souvislosti
- „*gesto z Beethovena, za kterých vojáci přiloží housle ...*“ ⁹⁾

□ synekdocha

- typ metonymie, kdy se zaměňuje část za celek, druhu za rod apod.)
- „*pero je mocnější než meč*“

□ hyperbola

- nadsázka, zveličení
- „*říkal jsem ti to tisíckrát*“

Tropy metonymické

□ litotes

- opak hyperboly – oslabení významu dvěma záporny
- „*nejsem s vámi nespokojen*“

□ eufemismus

- zjemnění pojmenování nepříjemné skutečnosti, př. Smrti
- „*plamínek života jejího zhasl*“ ¹⁰⁾

□ perifráze

- opis, nepojmenování přímo, ale výčtem typických znaků

Tropy metonymické

□ ironie

- ▣ užití slov v opačném než doslovném významu
- ▣ „*oslí uši právě dobře ke koruně sluší*“ ¹¹⁾

□ sarkasmus

- ▣ zesílená ironie

Figury

□ aliterace

- opakování hlásek na začátku po sobě jdoucích slov
- „*stes* *svého* *srdce* *přehlušit*“ ¹²⁾

□ zvukosled

- záměrné opakování hlásek nebo slabik
- „*Tyčinky* *v tichých i bílých liliích*“ ¹³⁾

□ figura etymologica

- shoda slov od sebe odvozených
- „*pokropený kropič*“

Figury

□ anafora

- opakování slov na začátku veršů

- „*Chtěl bych zpívat krásu jara,
chtěl bych zpívat krásu mládí*“ ¹⁴⁾

□ epifora

- opakování slov na konci veršů

- „*svým bližním a nejbližším ztratit se
a sám sobě se ztratit.*“ ¹⁵⁾

□ epizeuxis

- opakování v jedné větě nebo jednom verši

- „*Děkuju bohu a děkuju čertu*“ ¹⁶⁾

Figury

□ epanastrofa

- opakování na konci jednoho a začátku druhého verše

- „*Střela se zaryla v bílá ňadra,
v bílá ňadra prvního Tatařína.*“ ¹⁷⁾

□ pleonasmus

- vyjádření skutečnosti, jež je zřejmé z kontextu

- „*obout si boty na nohy*“

□ tautologie

- více slov označující stejnou skutečnost

- „*věčně a navždy*“

Figury

- gradace
 - ▣ stupňování, zesilování významu
- apostrofa
 - ▣ básnické oslovení
 - ▣ „*Bud' zdrávo, slunce, ...*“ 18)
- řečnická otázka
 - ▣ aktualizace výpovědi, otázka nevyžadující odpověď
- řečnická odpověď
 - ▣ souvisí s řečnickou otázkou
 - ▣ odpověď je překvapivá, neočekávaná

Citace

- 1) SKÁCEL, Jan. *Noc s Věstonickou venuší*. Praha: MAŤA, 2011.
- 2) SKÁCEL, Jan. *Noc s Věstonickou venuší*. Praha: MAŤA, 2011.
- 3) HALAS, František. *Sépie. Kohout plaší smrt. Tvář*. Praha: Akropolis, 2001.
- 4) BLATNÝ, Ivan. *Stará bydliště*. Brno: Petrov, 1992.
- 5) ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.
- 6) NERUDA, Jan. *Vápno z pýlu motýlův*. Praha: BB art, 2002.
- 7) TOMAN, Karel. *V tvou korunu, živote*. Praha: Mladá fronta, 1951.
- 8) MÁCHA, Karel Hynek. *Máj*. Praha: Český spisovatel, 1983.
- 9) SKÁCEL, Jan. *Noc s Věstonickou venuší*. Praha: MAŤA, 2011.
- 10) NĚMCOVÁ, Božena. *Babička*. Vizovice: Lípa, 1995.
- 11) BOROVSÝ, Karel Havlíček. *Král Lávra*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1949.
- 12) GELLNER, František. *Drobky z Františka Gellnera*. Brno: Jota, 2005.
- 13) BIEBL, Konstantin. *Zlatými řetězy*. Praha: BB art, 2003.
- 14) GELLNER, František. *Drobky z Františka Gellnera*. Brno: Jota, 2005.
- 15) GELLNER, František. *Drobky z Františka Gellnera*. Brno: Jota, 2005.
- 16) GELLNER, František. *Drobky z Františka Gellnera*. Brno: Jota, 2005.
- 17) ČELAKOVSKÝ, František Ladislav. *Ohlas písní ruských. Ohlas písní českých*. Praha: Orbis, 1948.
- 18) TOMAN, Karel. *V tvou korunu, živote*. Praha: Mladá fronta, 1951.

Zdroje

PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*.
Olomouc: Rubiko, 2000.